TALOUDEN MUUTOS KRIISIAIKOINA

MITEN FINANSSIKRIISI VAIKUTTI SUOMEN TALOUTEEN?

MAAILMAN TALOUSTILANNE ON ALATI MUUTTUVA. ON TALOUDELLISESTI PAREMPIA JA HUONOMPIA AIKOJA, JA AJOITTAIN VOIMME SANOA TALOUDEN AJAUTUNEEN KRIISIIN. TALOUDEN TAANTUMINEN, INFLAATIO JA VELKAANTUMINEN HERÄTTÄVÄT PALJON KESKUSTELUA NYKYÄÄN. SUOMEN HISTORIASSA ON OLLUT USEAMPIA TALOUSKRIISEJÄ, JOTKA AIHEUTTIVAT MUUTOKSIA MONIIN TALOUDEN ILMIÖIHIN. YKSI NIISTÄ OLI VUOSIEN 2007-2009 FINANSSIKRIISI.

- MITEN KOTITALOKSIEN KULUTUS MUUTTUI? MITKÄ TEKIJÄT VAIKUTTIVAT SIIHEN? MITEN VALTIO PUUTTUI ASIAAN? -

HYPOTEESI

OLETUKSEMME OLI, ETTÄ TALOUDEN HUONOINA AIKOINA, KUN INFLAATIO VOIMISTUU JA IHMISTEN LUOTTO TULEVAISUUTEEN HEIKKENEE, KULUTTAJAT PYRKIVÄT TURVAAMAAN ENNEN KAIKKEA PERUSTARPEENSA. PÄÄTTELIMME, ETTÄ TÄLLÖIN KULUTETAAN ENEMMÄN RAHAA ESIMERKIKSI ASUMISEEN JA RUOKAAN SEKÄ VÄHEMMÄN ESIMERKIKSI HARRASTUKSIIN JA MUIHIN VAPAA-AJAN TEKEMISIIN. ODOTIMME MYÖS KRIISIVUOSINA OLEVAN TAVALLISTA KORKEAMPI TYÖTTÖMYYSASTE JA MATALAMPI BKT.

TUTKIMUSMENETELMÄT

OTIMME TUTKITAVAKSEMME ERI VUOSIA AIKAVÄLILTÄ 2006-2018. VUOSINA 2007-2009 SUOMI KOHTASI FINANSSIKRIISIN. KERÄSIMME TILASTOTIETOA NÄILTÄ KRIISIVUOSILTA JA VERTASIMME NIITÄ TALOUDELLISESTI PAREMPIEN VUOSIEN (2018) VASTAAVIIN TIETOIHIN. TEIMME OMIA ANALYYSEJÄ, MINKÄ LISÄKSI KÄYTIMME VALMIITA TUTKIMUKSIA LÄHTEENÄ. POHDIMME SAAMIEMME TIETOJEN MAHDOLLISIA TAUSTATEKIJÖITÄ JA TIIVISTIMME LÖYTÄMÄMME JULISTEESEKSI.

VIRHEANALYYSI

KÄYTTÄMIIMME MUUTTUJIIN VAIKUTTAA MONIA ERILAISIA TEKIJÖITÄ. TÄMÄN TAKIA NIIDEN SYY-SEURAUSSUHTEITA ON VAIKEA ARVIOIDA. VUODEN 2018 VALINTA HYVÄKSI VUODEKSI EI OTA HUOMIOON PIDEMMÄN AIKAVÄLIN TRENDIÄ. TILASTOISSA KÄYTETYT LASKENNALLISET MENETELMÄT JA MALLIT VOIVAT VAIKUTTAA VIRHEMARGINAALIIN JA SITEN LUOTETTAVUUTEEN. MUITA MAHDOLLISIA VIRHELÄHTEITÄ OVAT AINEISTOJEN VERTAILUKELPOISUUDEN PUUTE.

Kotitalouksien kulujen osuuksien (% kokonaiskulutuksesta) muutos kriisivuonna (2009) verrattuna hyvään vuoteen (2018)

*MUUTOS %-YKSIKKÖINÄ

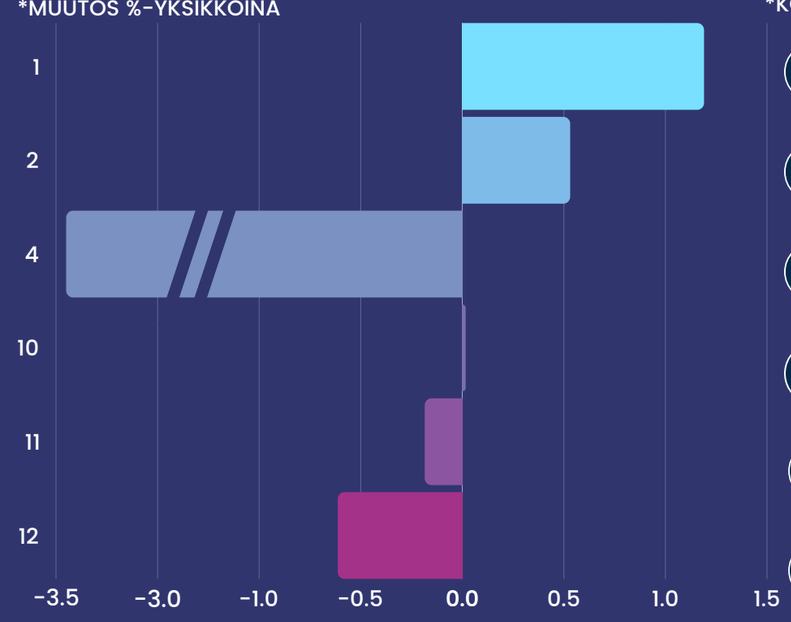

*HUOMAA MUUTOS ASTEIKKO

*KOTITALOUKSEIN KULUTUKSEN KOHTEET ON JAETTU 12:EEN PÄÄKATEGORIAAN. OLEMME OTTANEET VERTAILUUN MEIDÄN MIELESTÄMME TÄRKEIMMÄT.

1. **ELINTARVIKKEET JA ALKOHOLITTOMAT JUOMAT**
VUONNA 2009 NOIN 1,2 %-YKSIKKÖÄ SUUREMPI OSA KOTITALOUKSIEN KULUTUKSESSA MENI ELINTARVIKKEISIIN JA ALKOHOLITTOMIIN JUOMIIN KUIN VUONNA 2018. KRIISIAIKANA IHMISET KÄYTTÄVÄN KORKEAN INFLAATION TAKIA ENEMMÄN RAHAA RUOKAAN KUIN TALOUDELLLISESTI HYVINÄ AIKOINA.

2. **ALKOHOLIJUOMAT, TUPAKKA, HUUMAUSAINEET**
VUONNA 2009 KYSEISIIN PÄHTEISIIN KÄYTETTIIN NOIN 0,5 %-YKSIKKÖÄ ENEMMÄN RAHAA KOKONAISKULUTUKSESTA KUIN VUONNA 2018. EPÄVARMOINA VUOSINA TYYPILLISESTI PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ LISÄÄNTYY. TÄMÄ SELITTYY SILLÄ, ETTÄ SILLOIN IHMISET OVAT HUOLESTUNEEMPIA, JA HEIDÄN USKONSA TULEVAAN HEIKKENEE.

4. **ASUMINEN, VESI, SÄHKÖ, KAASU JA MUUT POLTTOAINEET**
TÄMÄN PÄÄKATEGORIAN KULUT KOKONAISKULUTUKSESTA VÄHENIVÄT NOIN 3,4 %-YKSIKKÖÄ, MIKÄ ON REILUSTI ENEMMÄN KUIN MINKÄÄN MUUN PÄÄKATEGORIAN KOHDALLA. TÄMÄ OLI YLLÄTTÄVÄÄ, KOSKA OLETIMME, ETTÄ IHMISET OLISIVAT KÄYTTÄNET TAVALLISTA ENEMMÄN RAHAA ASUMISEEN JA ENERGIAAN KRIISIVUONNA. SELITYS KUITENKIN LÖYTYI, SILLÄ TILASTOKESKUKSEN MUKAAN VUONNA 2018 ENERGIAN HINNAT NOUSIVAT LÄHES KAIKKIEN ENERGIATUOTTEIDEN OSALTA.

10. **KOULUTUS**
KOTITALOUKSILLA KOULUTUKSEEN MENEVIEN KULUJEN OSUUKSISSA EI OLLUT ISOJA MUUTOKSIA. VUONNA 2009 KOTITALOUKSIEN KULUISTA MENI KOULUTUKSEEN VAIN NOIN 0,02 %-YKSIKKÖÄ ENEMMÄN KUIN VUONNA 2018. SUOMESSA ON ILMAINEN PERUSKOULUTUS, MINKÄ TAKIA KRIISIAJAT EIVÄT VAIKUTTANEET KOTITALOUKSIEN KOULUTUKSEEN KÄYTTÄMÄN RAHAN MÄÄRÄÄN SUURESTI. KOULUTUS TOIMI VAKAASTI MYÖS TALOUSKRIISIN KESKELLÄ.

11. **RAVINTOLAT JA HOTELLIT**
VUONNA 2009 RAVINTOLOIHIN JA HOTELLEIHIN KÄYTETTIIN NOIN 0,2 %-YKSIKKÖÄ VÄHEMMÄN RAHAA KOKONAISKULUTUKSESTA KUIN VUONNA 2018. TÄMÄ SELITTYY SILLÄ, ETTÄ EPÄVARMOINA AIKOINA, HINTOJEN OLLESSA KORKEALLA IHMISET MATKUSTIVAT VÄHEMMÄN JA SÖIVÄT KOTITEKOISTA RUOKAA SÄÄSTÄÄKSEEN RAHAA.

12. **MUUT TAVARAT JA PALVELUT**
MUIHIN TAVAROIHIN JA PALVELUIHIN KOTITALOUKSILTA MENI RAHAA NOIN 0,6 %-YKSIKKÖÄ VÄHEMMÄN KUIN VUONNA 2018. TÄHÄN PÄÄKATEGORIAAN KUULUVAT MUUN MUASSA KAUNEUDENHOITOPALVELUT SEKÄ HENKILÖKOHTAISET ESINEET, KUTEN KORUT, LAUKUT JA MATKUSTUSTARVIKKEET, SEKÄ NIIDEN KORJAUS. KRIISIN KESKELLÄ IHMISET KULUTTAVAT VÄHEMMÄN RAHAA TÄLLAISIIN EI-VÄLTTÄMÄTTÖMIIN HYÖDYKKEISIIN.

2009

1. BKT:n volyymin vuosimuutos = reaalinen tuotannon arvon kasvun (ei huomioida inflaatiota) prosenttimuutos
Vuonna 2009 se oli jopa -8 %, mikä on Suomen alhaisin 50 vuoden aikana. Puolestaan vuonna 2018 se oli noin 1,5 %, eli keskiarvoa hieman matalampi, mutta kuitenkin paljon korkeampi vuoteen 2009 verrattuna. Muutos aiheutuu kansantaloudelle tulojen muuttuessa, mikä aiheutui viennin kasvusta, teknologian edistyksestä ja valtion toimenpiteistä.

2. Kuluttajien luottamusindikaattori = ihmisten luottamuksen talouden kehitykseen, jossa kuvataan kuluttajien aikomuksia tehdä isoja hankintoja, säästää tai ottaa lainaa.
Ihmisten luottamus omaan ja Suomen talouden kehitykseen oli vuonna 2018 melko positiivinen, kun taas vuonna 2009 oli melko negatiivinen. Vuosi 2009 oli finanssikriisin aikaa, mikä selittää sen, miksi luottamus talouteen ei ollut suuri.

3. YKHI = yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi mittaa kulutushyödykkeiden tai palveluiden hinnan muutosta
Sen laskenta perustuu hyödykekoriin, johon lisätään tai josta poistetaan vuosittain hyödykkeitä sitä mukaan, miten niiden kulutus nousee tai laskee. Hyödykekoriin kuuluvien hyödykkeiden arvoa verrataan aina edellisen vuoden samaan kuukauteen, esimerkiksi vuoden 2009 tammikuuta verrataan 2008 tammikuuhun. Silloin hyödykkeiden hinnat ovat korkealla.

4. Työllisyysaste = ilmoittaa prosentteina kuinka moni 15-64-vuotias on työllistetty
Suomen työllisyysaste oli 68 % vuonna 2009. Se on noin 6 % matalampi vuoteen 2018 verrattuna, jolloin työllisyysaste oli noin 72 %. Finanssikriisin aikana yritysten taloudellinen tilanne heikkenee, mikä johtaa irtisanomisiin tai jopa konkursseihin.

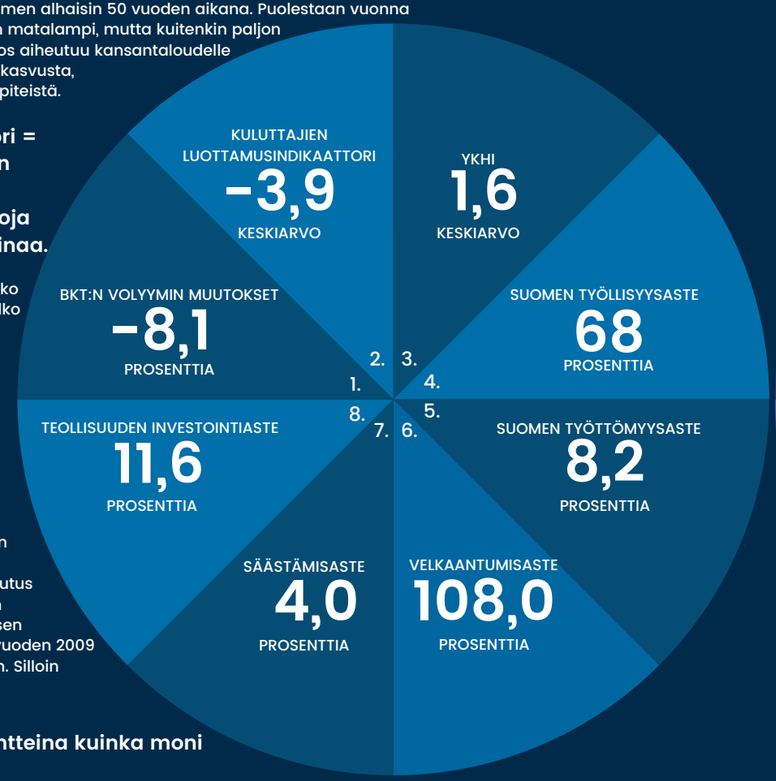

2018

5. Työttömyysaste =ilmoittaa prosentteina kuinka moni 15-64-vuotias on työtön
Suomen työttömyysaste oli 8,2 % vuonna 2009. Se on noin 11 % korkeampi vuoteen 2018 verrattuna. Syynä on finanssikriisin aiheuttamat lomauttamiset ja irtisanomiset, kun yritysten taloudellinen tilanne heikkeni.

6. Velkaantumisaste = kertoo paljonko velkaa maan kotitalouksilla on suhteessa niiden tuloihin vuositasolla
Vuoden 2009 velkaantumisaste oli vain 108%, kun taas vuonna 2018 otettiin noin 20 prosentti-yksikköä enemmän velkaa finanssikriisistä selviämiseksi.

7. Säästämisaste = kertoo kotitalouksien säästöosuuden käytettävissä olevasta tulosta
Säästämisaste oli vuonna 2009 noin 4 %, kun taas vuonna 2018 se oli 1,2 %. Toisin sanoen säästämisaste oli vuonna 2009 noin 230 % suurempi vuoteen 2018 verrattuna. Syynä tähän on se, että taloudellisesti stabiilimpina aikoina ihmiset uskaltaa kuluttaa, toisin kuin esimerkiksi finanssikriisin aikana.

8. Teollisuuden investointiaste = paljonko teollisuuteen investointiin suhteessa kaikkiin investoinnin kohteisiin
Vuonna 2009 teollisuuteen investoitiin 11,6 %. Puolestaan vuonna 2018 siihen investoitiin 12,9 %, mikä on reilusti yli %-yksikön verran. Tämä kertoo luottamuksesta teollisuuteen ja sen menestymismahdollisuuksiin, mikä kannustaa yrittäjäisyyteen.

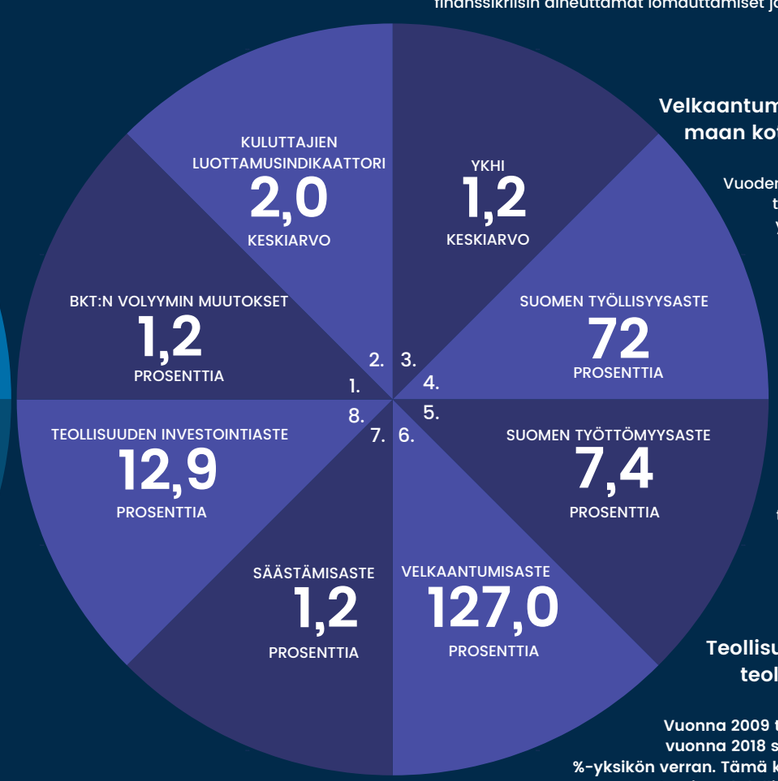

SUOMEN VALTION ELVYTYSTOIMET VUONNA 2009

1,089 MILJARDIA EUROA MENOPERUSTEISIA ELVYTYKSIÄ

1,693 MILJARDIA EUROA VEROKEVENNYKSIÄ

2,782 MILJARDIA EUROA KOKONAISELVYTYKSIÄ

HUOMAUTUKSET

ON HYVÄ HUOMIOIDA, ETTÄ SUOMI ON PALAUTUNUT HUONOSTI FINANNSSIKRIISISTÄ TOISIIN MAIHIN VERRATTUNA KOTIMAISISTA SYISTÄ, KUTEN:

- NOKIAN LIIKETOIMINNAN ROMAHDUS
- PAINOPAPERIN VIENNIN VÄHENTYMINEN DIGITAALISTEN MEDIOIDEN YLEISTYESSÄ

YHTEENVETO

SAAMIEMME TIETOJEN PERUSTEELLA PÄÄTTELIMME, ETTÄ FINANSSIKRIISI OLI SUOMEN TALOUDELLE TIETYILTÄ OSIN HYVIN VAIKEAA AIKAA. NIIN KUIN OSASIMME ODOTTAA, TYÖTTÖMYYSASTE, KULUTTAJAHINTAINDEKSI JA INFLAATIO OLIVAT TAVALLISTA KORKEAMMALLA, JA BKT, TYÖLLISYYSASTE JA KULUTTAJIEN LUOTTAMUS TALOUTEEN TAVALLISTA MATALAMMALLA. KAIKILTA OSIN TILANNE EI KUITENKAAN OLLUT NIIN PAHA, KUIN OLIMME ODOTTANEET. ESIMERKIKSI MUUTOKSET KULUTUKSEN JAKAUTUMISESSA PÄÄKATEGORIOITTAIN OLIVAT YLLÄTTÄVÄN PIENIÄ, SUURIN OSA VAIN ALLE %-YKSIKÖN VERRAN. KOULUTUKSEEN KÄYTETTY RAHAMÄÄRÄ OLI LÄHESTULKOON SAMA KRIISIVUONNA KUIN HYVÄNÄ VUONNA, MIKÄ VIESTII SUOMEN KYVYSTÄ YLLÄPITÄÄ YHTESIKUNNAN KANNALTA TÄRKEITÄ PALVELUITA, KUTEN ILMAISTA KOULUTUSTA, MYÖS KRIISIAIKOINA. FINANSSIKRIISIN VAIKUTUKSET PITKÄLLE. MUUN MUASSA 2010 ALKANEEKSI KATSOTTU EUROKRIISI OLI SEURAUSTA FINANSSIKRIISISTÄ.

Lähteet:

- Tilastokeskus, pääkategoriat, https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vtp/statfin_vtp_pxt_127s.px/, luettu 7.3.2025
- Tilastokeskus, pääkategoriat (energian hinnan nousu), https://stat.fi/til/ehi/2018/04/ehi_2018_04_2019-03-13_tie_001_fi.html, luettu 7.3.2025
- Valtioneuvoston kanslia, Suomen valtion elvytystoimet vuonna 2009, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161837/Raportti%2011-03-15%20nettiin.pdf, luettu 7.3.2025
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, huomautukset, https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-49.pdf, luettu 12.3.2025
- Tilastokeskus, kuluttajien luottamusindikaattori 2009 ja 2018 (keskiarvo laskettu itse), https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin___kbar/statfin_kbar_pxt_11cc.px/, luettu 5.3.2025
- Tilastokeskus, kuluttajien luottamusindikaattori selitys, https://stat.fi/tilasto/kbar, luettu 5.3.2025
- Suomen pankki, kuluttajien luottamusindikaattori selitys, https://www.eurojatalous.fi/fi/2020/3/kuluttajien-luottamus-ennakoi-talouden-kaanteita/, luettu 5.3.2025
- Tilastokeskus, YKHI selitys, https://guides.stat.fi/indeksit-tutuksi/johdetut-indeksit, luettu 5.3.2025
- Tilastokeskus, YKHI 2009 JA 2018 (keskiarvo laskettu itse), https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__khi/statfin_khi_pxt_11xj.px/, luettu 5.3.2025
- Tilastokeskus, säästämisasteen selitys, https://stat.fi/julkaisu/cl8lonfsyrb2h0cvzthxgngoe, luettu 1.3.2025
- Tilastokeskus, säästämisaste 2009 ja 2018, https://stat.fi/media/uploads/tup/suoluk/suomilukuina_tau_kan005.xlsx, luettu 1.3.2025
- Elinkeinoelämän keskusliitto, teollisuuden investointiaste 2009 ja 2018, https://ek.fi/tavoitteemme/talouspoliitiikka/suhdannetiedustelut/investointitiedustelu-kesakuu-2023/, luettu 7.3.2025
- Suomisanakirja, investointiasteen selitys, https://www.suomisanakirja.fi/investointiaste, luettu 7.3.2025
- Elinkeinoelämän keskusliitto, teollisuuden investointiasteen selitys, https://ek.fi/tavoitteemme/talouspoliitiikka/suhdannetiedustelut/investointitiedustelu-tammikuu-2025/, luettu 7.3.2025
- Tilastokeskus, velkaantumisaste selitys, https://stat.fi/meta/kas/velkaantumisast.html, luettu 2.3.2025
- Tilastokeskus, velkaantumisaste 2009 ja 2018, https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__rtp/statfin_rtp_pxt_129g.px/, luettu 1.3.2025
- Tilastokeskus, työttömyysaste selitys, https://stat.fi/meta/kas/tyottomyysaste.html, luettu 4.3.2025
- Tilastokeskus, työllisyysaste selitys, https://stat.fi/meta/kas/tyollisyysaste.html, luettu 2.3.2025
- Tilastokeskus, työttömyysaste ja työllisyysaste 2009 ja 2018, https://stat.fi/til/tyti/2018/16/tyti_2018_16_2019-12-03_tie_001_fi.html, luettu 4.3.2025
- Tilastokeskus, BKT:n selitys, https://stat.fi/indikaattori/bruttokansantuote, luettu 5.2.2025
- Suomen pankki, BKT:n volyymin muutos selitys, https://www.eurojatalous.fi/fi/2016/3/mista-tiedamme-miten-taloudessa-menee-tanaan/, luettu 5.3.2025
- Tilastokeskus, BKT:n volyymin muutokset 2009 ja 2018, https://stat.fi/tilasto/vtp#tables, luettu 5.3.2025